

Índex

Editorial

Ja hem esperat prou! Cal començar a moure's
Consell de Redacció 2

Patrimoni natural

El gat fer: el fantasma dels boscos
Eric Serratosa 5

Patrimoni natural

El ratpenat d'aigua al Montseny, el
declivi d'un bioindicador important
Andreu Duclau Raventós. 8

Patrimoni cultural

Passat, present i futur de la Torre Roja
de Sant Pere de Vilamajor
Oscar Farrerons Vidal 10
Higini Herrero Baró

Diari naturalista del Montseny

Andreu Ubach 15

Mots mig perduts XX

Cèsar Gutiérrez i Perezarnau 16

Antropologia de la conservació

L'antropologia per entendre els parcs naturals:
el projecte GOBERPARK
Paolo Macrì Antkiewicz 18
Rocío Barceló

Gent del Montseny

Un hort comunal a la riera de Pertegàs
Òscar Romero 22

Lluites montsenyenques

Col·lectiu Aigua Clara d'Arbúcies 25
Col·lectiu Aigua Clara

Contraportada

Ja hem esperat prou! 28

Portada: Cim de les Agudes
Fotografia: Quim Reberté Ferran

Contraportada: Fageda de Santa Fe del Montseny
Fotografia: Manuel Torres García

Editorial

Ja hem esperat prou! Cal començar a moure's

El 24 de març d'enguany, el Consell de Protecció de la Natura (CPN)¹ va aprovar una moció sobre el Montseny.² Aquesta iniciativa tornava a posar damunt la taula una qüestió que, de manera reiterada, ha estat present en la gestió d'aquest espai natural des de fa un grapat d'anys.

Cal recordar que, el 16 de desembre del 2016, una sentència del Tribunal Suprem va anul·lar definitivament la vigència del Pla especial de protecció del medi natural i del paisatge del Parc del Montseny (PEPMNPPM). De llavors ençà, la situació legal d'aquest espai protegit ha romàs en els llimbs. Dit d'una altra manera, el Parc Natural del Montseny tornava a regir-se per la normativa que fou aprovada per la Diputació de Barcelona (DIBA) l'any 1977 i ratificada per la de Girona el 1978: el Pla especial de protecció del Montseny. Aquest retrocés legal, de quasi quaranta anys, significava la pèrdua total de contacte amb la realitat i amb les normatives ambientals existents a hores d'ara. En definitiva, es tornava a un model basat principalment en criteris urbanístics i no pas en consideracions ambientals. Aquesta, doncs, és la situació jurídica que arrosseguem fins avui.

Cansats d'esperar les accions promeses per la DIBA,³ l'any 2020 quatre entitats conservacionistes de Catalunya⁴ presentàvem una proposició de llei a discussió del Parlament. Aquesta proposta perseguia l'aprovació d'una normativa que integrés els instruments previstos a la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals⁵ i assegurés jurídicament la protecció del massís del Montseny. Malauradament, la iniciativa engegada, que hauria pogut solucionar la situació, no va reeixir. La combinació nefasta de la pandèmia i de la mala disposició de la Mesa del Parlament va impedir la presentació de les 50.000 signatures necessàries per a la discussió d'aquesta proposició de llei al Parlament.⁶

¹ El Consell de Protecció de la Natura va ser creat per la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals. Posteriorment, el Decret 239/1986, de 4 d'agost, va regular-ne el funcionament. És l'òrgan assessor de la Generalitat de Catalunya sobre la protecció de la natura i el paisatge. El Consell elabora informes a petició del Parlament i del Govern, o bé a iniciativa pròpia, i assessora els òrgans gestors dels espais naturals protegits, proposant mesures per protegir i conservar els espais naturals de Catalunya.

² Vegeu la Moció del Consell de Protecció de la Natura sobre el Montseny, aprovada el 24 de maig del 2024 a Vilajuïga (seu del Parc Natural del Cap de Creus).

³ Vegeu la declaració institucional de la Diputació de Barcelona del 23 de febrer del 2017 sobre aquest tema.

⁴ Coordinadora per a la Salvaguarda del Montseny, DEPANA, Ecologistes en Acció i SEO/BirdLife.

⁵ És a dir, les figures jurídiques reconegudes per la Llei 12/1985, de 13 de juny, d'espais naturals: Paratge Natural d'Interès Nacional (PNIN), Parc Natural (PN) i Reserva Natural Integral (RNI).

⁶ El procediment de recollida física de signatures es va tancar quan ja se n'havien aconseguit 38.901.

Pantà de Santa Fe.

Fotografia: CSM

A novembre del 2024 la situació no ha millorat. Vuit anys després de l'ensulsiada del PEPMNPPM, la situació jurídica d'aquest espai natural, suposadament protegit, segueix sent una incògnita total. Val a dir que la tardor del 2022 les diputacions de Barcelona i Girona, mitjançant la direcció del Parc, van anunciar la celebració d'un procés participatiu que s'iniciaria el setembre d'aquell mateix any i que havia de dur-nos a la presentació d'un nou Pla que, un cop superat el procediment ambiental, seria aprovat posteriorment i substituiria l'antic Pla especial de protecció del 1977. El que s'ha esdevingut en la realitat, però, és ben lluny d'aquestes declaracions d'intencions.

El procés participatiu, que s'inicià a les acaballes del 2022, es troba paralitzat completament des del març del 2023, i totes les gestions que s'han fet a través dels òrgans del Parc o directament amb els seus responsables obtenen la mateixa resposta: «El Pla es troba en mans del Govern, que està decidint si cal sotmetre'l a una consulta pública prèvia». En interpel·lar l'anterior Direcció General de Polítiques Ambientals, la resposta fou: «Tots els recursos del Govern estan posats en la preparació del Pla», sigui el que sigui que vulgui dir això. A la pràctica, la situació legal del Montseny es troba colgada per la burocràcia, enmig d'un piloteig entre les administracions.

D'una altra banda, en aquest lapse de temps, la DIBA ha estat contractant empreses i entitats privades per tal que duguin a terme estudis, enquestes d'opinió o altres treballs de camp, sense el control dels òrgans consultius del Parc i, a la pràctica, evitant la participació de les entitats ciutadanes i ambientals que en teoria haurien de poder fer propostes durant el procés d'elaboració d'aquest procediment. De manera que es pot intuir l'execució d'un procediment paral·lel, que se sostreu dels mecanismes anunciats oficialment. En qualsevol cas, la participació ciutadana i l'opinió de les entitats i dels organismes concernits estan sent bandejades, atès que les conclusions sobre assumptes essencials de protecció s'estan plantejant sense tenir en compte els actors principals de la dinàmica del Parc, que són les entitats i associacions existents.

¿Podem témer, doncs, que les determinacions obtingudes fora del Consell Consultiu i de les diferents entitats que l'integren s'estan utilitzant per fonamentar el nou document d'ordenació? En cas que sigui així, es faria sense haver-se produït el contrast públic d'opinions que era previst al procés participatiu anunciat anteriorment.

Resulta evident que, sigui com sigui, la normativa que hagi d'acabar protegint aquest espai paradigmàtic que és el Montseny tindrà una repercussió innegable respecte al

Cotxes aparcats enmig de la fageda de Santa Fe. Tardor 2024.

Fotografia: Autor anònim

conjunt d'espais naturals «protegits» de Catalunya. Espais que, d'altra banda, tot i disposar oficialment d'aquest nom, encara no gaudeixen d'ordenament jurídic, ni d'òrgans rectors, ni, per tant, de mitjans que els protegeixin efectivament.

D'acord amb l'apreciació anterior, doncs, no resulta difícil d'entendre el batibull d'interessos del sector públic i del privat que estan en conflicte pel que fa a la protecció del Montseny. Tampoc no és complicat comprendre que tot plegat està ajornant, interessadament, la possibilitat d'aprovar un nou marc jurídic que podria aclarir la situació. Diguem-ho sense embuts: hi ha sectors als quals la situació d'indefinió els resulta beneficiosa, perquè es mouen en àmbits de negoci que xocarien amb una normativa d'implicació ambiental més rigorosa.

També hi ha sectors de l'Administració que, gràcies a la situació esbossada, poden mantenir llurs estatus, sense haver-se d'enfrontar amb aquells que consideren el Parc Natural del Montseny com el lloc perfecte on fer els seus tripijocs, encara que aquests siguin a costa dels recursos naturals o del medi en general. Com a exemple del que diem, podem citar l'expansió sense aturador que manté el sector turístic al Montseny, fomentada també des de l'Administració.

Ara fa un any, en un article publicat a *El 9 Nou*, ens interrogàvem sobre els impactes del sector terciari pel que fa a l'ús de l'aigua al Montseny.⁷ Després de l'experiència viscuda en el decurs de l'any 2023 i les primeries del 2024, ¿hi ha algú que no s'adoni del greu moment d'escassetat hídrica que està suportant el massís? ¿O potser se suposa que la gent del país no veiem l'estat de les fonts i de les rieres seques, a banda de les dificultats per al subministrament quotidià que s'estan succeint en diferents punts d'aquesta muntanya?

⁷ Vegeu «Els arbres i el bosc», *El 9 Nou*, divendres 22 de setembre de 2023, pàg. 27.

En el moment d'escriure aquestes ratlles hem tingut la sort que hagin començat a aparèixer les pluges. Sí, ara plou, però, a banda de l'enorme tragèdia del País Valencià, la situació de sequera ha vingut per quedar-se.

La creixent demanda d'autoritzacions per obrir nous pous, dins la zona nucli del Parc Natural (a Fogars de Montclús, per exemple), és un clar exponent de la situació que arrosseguem des de fa quasi tres anys.

D'aquesta demanda d'aigua, una part significativa respon a necessitats bàsiques d'aquelles masies o domicilis rurals que són habitats tot l'any i que duen a terme activitats primàries. Però també n'hi ha una altra, no menys important, que està destinada a l'ampliació de les activitats de tipus terciari. ¿És raonable aquest increment de la despesa hídrica? ¿Podem fer els ulls grossos davant l'estat actual dels aqüífers?

Les autoritats ambientals, governamentals i municipals no poden mirar cap a una altra banda, ni seguir concedint autoritzacions com si aital escenari fos normal. Abans que la situació passi de ser crítica a esdevenir irresoluble, cal prendre mesures serioses. No escau enganyar-se. Avui tothom reconeix que els recursos naturals són limitats i que hem de saber adaptar-nos a aquesta realitat; per començar, reduint consums. Ara com ara, però, no sembla que les administracions estiguin disposades a prendre determinacions que posin en qüestió aquesta política incrementista. A la fi, és la mateixa política que han practicat els darrers trenta anys.

No podem fer com qui no se n'adona davant la sagnia dels recursos naturals que comporta l'extracció anual de milions de m³ de l'aqüífer Montseny-Guilleries (avui sabem que marxen més de 5,6 milions de litres diaris, només de les embotelladores d'Arbúcies), en benefici de les empreses multinacionals del ram.

Passat un altre curs, seguim arrossegant els mateixos temes. La manca de rectificació i de planificació d'un territori que se suposa protegit, a més de l'ànsia insadollable d'enriquiment d'alguns, ens està duent cap a una situació sense sortida.

Les grans declaracions institucionals no ens trauran del problema. Ens cal discussió pública i presa de decisions col·lectiva. Ens convé prendre resolucions encertades per al futur. Resulta imprescindible que encertem a crear organismes de participació pública, democràtics, on es prenguin les mesures que han de treure'ns d'aquest atzucac, tant pel que fa a la protecció que li cal al Parc Natural - Reserva de la Biosfera del Montseny com en relació amb els seus recursos naturals. I, tot plegat, cal fer-ho ara, sense més dilació.

Consell de Redacció

Sant Celoni, novembre de 2024